

ביאור מהרש"א

מסכת פסחים

פרק מקום שנהגו

מדף נ. עד דף נז.

ט' שבט תשס"ד

מפתח

דף נ.....	3
תד"ה מקום שנהגו	3
דף נ:.....	5
רש"י ד"ה מאי איריא	5
דף נא.....	7
תד"ה אי אתה רשאי	7
תד"ה רבה בר בר חנה	11
דף נא:.....	12
תד"ה כל הספחים	12
תד"ה כגון אנא	22
דף נב.....	23
תד"ה ביישוב לא עבידנא	23
תד"ה הכובש ג' כבשים	25
דף נב:.....	28
תד"ה עד שיכלה	28
דף נג.....	31
תד"ה מפני שנראה כמקדיש קדשים בחוץ	31
דף נג:.....	33
רש"י ד"ה ה"ג לא ר' שמעון	33
דף נד.....	36
תד"ה אין תענית צבור וגמ' ומי אמר ר' יוחנן הכי	36
דף נה.....	39
רש"י ד"ה מעיקרא תנא ותוספות ד"ה מדקאמר ר' מאיר	39
דף נה:.....	44
תד"ה ואם מתיירא	44
דף נו.....	45
תד"ה מחלוקת	45
דף נו:.....	49
תד"ה אלא מפני	49

דף נ.

תד"ה מקום שנהגו

(1) משנה

- (א) מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין
- (ב) ובמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה עד חצות אין עושין
- (ג) הקדמה אליבא דרש"י
 - (i) אשמעינן מנהגי לגבי חצות
 - (ii) לדיוקא דמחצות ואילך אסור בכל מקום
- (ד) קשיא (כמבואר במהרש"א)
 - (i) מאי איריא במשנה
- (1) דתני דיוקא לאורוי דבערבי פסחים לאחר חצות אסור
 - (ii) התניא בברייתא
- (1) אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי
 - (iii) וא"כ סגי לן למיתני
- (1) מקום שנהגו לעשות מלאכה עושין
- (2) מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין
 - (iv) ואנא ידענא דלפני חצות קא מיירי
 - (v) דמחצות ואילך איסור נמי איכא
- (1) דלא גרע משאר ע"ש ויו"ט

(2) תוספות

- (א) הגם דהאיסור לעשות מלאכה בכל ערב שבת וערב יום טוב
 - (i) אינו אלא מדרבנן
- (ב) האיסור לעשות מלאכה בערב פסח
 - (i) דאורייתא הוא אליבא דירושלמי
- (ג) דאיתא בירושלמי
 - (i) דערבי פסחים אסורים בעשיית מלאכה
 - (ii) משום דיחיד שמביא קרבן אסור דאורייתא במלאכה
 - (1) ביום שמביא קרבן
 - (2) החל מתחלת זמן דראוי להביאו
 - (3) דהיינו מזמן שחרית
 - (iii) ופסח ראוי להקריבו מחצות ואילך
 - (1) והלכך אסור במלאכה מחצות ואילך

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) כשהקשו בגמרא

(1) מאי איריא במשנה

(א) דתני ערבי פסחים

(2) התניא בברייתא

(א) דבערבי שבתות וערבי ימים טובים בכלל

(i) אסורים במלאכה

(ii) אמאי לא השיבו

(1) דשאני פסח דאיסורו מדאורייתא

(ב) תירוץ

(i) דלא משתמע ממשנה וברייתא לפלוגי בהכי

(ii) דבתרוייהו אסור סתם כתיב

דף נ:

רש"י ד"ה מאי איריא

(1) משנה

(א) מקום שנהגו לעשות מלאכה **עד הצות** עושין

(ב) ובמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה **עד הצות** אין עושין

(2) גמרא

(א) הקדמה אליבא דרש"י

(i) אשמעינן מנהגי לגבי הצות

(ii) לדיוקא דמחצות ואילך אסור בכל מקום

(ב) קשיא (כמבואר במהרש"א)

(i) מאי איריא במשנה

(1) דתני דיוקא לאורוי דבערבי פסחים לאחר הצות אסור

(ii) התניא בברייתא

(1) אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי

(iii) וא"כ סגי לן למיתני

(1) מקום שנהגו לעשות מלאכה עושין

(2) מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין

(iv) ואנא ידענא דלפני הצות קא מיירי

(v) דמחצות ואילך איסור נמי איכא

(1) דלא גרע משאר ע"ש ויו"ט

(ג) תירוץ

(i) בערבי שבתות וי"ט אינו אסור אלא מן המנחה

(1) רש"י

(א) דהיינו מן מנחה **קטנה** דמתחלת בט' שעות ומחצה

(ii) משא"כ בע"פ דאסור מן סמוך למנחה

(1) דהיינו מן הצות

(3) מהרש"ל (ומהרש"א מודה לו)

(א) קשיא א'

(i) אין להשתמש בלשון סמוך למנחה

(1) לשהות ג' שעות ומחצה קודם למנחה

(2) והראיה דבפרק ע"פ

(א) משתמשים בלשון זה לחצי שעה ולא יותר

(ב) קשיא ב'

(i) צריכין לבאר סברת מקשן

(1) דהקשה מאי איריא ערב פסח

(ii) הגם דמחולק בדיני' לדין שבת ויו"ט

(1) בזמן ארוך דג' שעות ומחצה

(ג) תירוץ

(i) צריכין להגיה ברש"י

(ii) דבשבת ויו"ט אסור מן מנחה גדולה

(1) כלומר משש שעות ומחצה

(iii) משא"כ בע"פ דאסור מחצות

(iv) וחצות אכן סמוכה למנחה גדולה

(1) וקודמת לה בחצי שעה גרידא

דף נא.

תד"ה אי אתה רשאי

(1) שאלה

(א) כשתלמיד חכם איקלע למקום

(i) שבו מחמירין באיזה דין שלא כהוגן

(ב) האם צריך להודיעם

(2) מאמרים

(א) ברייתא בנדירים

(i) דברים המותרים

(ii) ואחרים נהגו בהן איסור

(iii) אי אתה רשאי להתירן בפניהם

(ב) גמרא דידן

(i) בני חוזאי נהגי דמפרשי חלה מארוזא

(ii) אי רובן אורז אכלי

(1) צריך שלא להודיעם

(2) דאם מודיעם לא יפרישו חלה בכלל

(3) וחיישינן דלמא משתכחא תורת חלה

(iii) אי רובן דגן אוכלי

(1) צריך להודיעם

(א) דלא משתכחא תורת חלה

(ב) דהרי יפרישו מדגן

(2) ולהיפוך עדיף למימר להו

(3) כדי שלא לאפרושי

(א) מן החיוב על הפטור

(ב) ומן הפטור על החיוב

(ג) גמרא בחולין

(i) התיר רבי בית שאן למעשר

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) צריכין ליישב

(1) ברייתא דנדירים דב' כתיב

(א) דברים המותרים

(ב) ואחרים נהגו בהן איסור

(i) אי אתה רשאי להתירן בפניהם

(2) וגמרא דחולין דבי' כתיב

(א) רבי התיר בית שאן

(ב) תירון

(i) דברים המותרים דאסור למימר להו היינו דוקא

(1) היכא שיודעין שבדין מותרים ושמחמירים על עצמן

(ii) בבית שאן

(1) טעו בדין ומותר למימר להו

(ג) קשיא

(i) א"כ בארוזא

(1) דאמרת בי' כשרובן אוכלין אורז

(א) דאינו מודיעם

(2) צריכית לאוקמ' דמיירי

(א) כשיודעין שהן מותרין ומחמירין על עצמן

(ii) וא"כ קשה

(1) כשרובן אוכלין דגן

(2) אמאי חיישית

(א) דאם לא מודיעם

(ב) יטעו ויפרישו מן החיוב על הפטור וכו'

(3) הרי אמרת דיודעין דמן הדין אורז פטור מחלה

(4) והיאך ייתי לטעות לאפרושי מן החיוב על הפטור וכו'

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא קשיא להו

(1) אמאי כשרובן אוכלין אורז

(א) חיישי שישתכח תורת חלה

(ב) הרי אמרת דיודעין בעצמן שאורז פטור

(2) וידעו דהא דאמרינן להו שלא לפרוש חלה מאורז

(א) היינו משום דבדין פטור אורז מן החלה

(3) ויזכרו דאכן אית' לדין חלה בדגן

(ב) תירון

(i) אע"פ דיודעין בעצמן שאורז מותר

- (ii) אפ"ה כיון דרובם אינן משתמשין בדגן תשתכח תורת חלה
- (iii) משא"כ כשרובם אוכלין דגן
- (1) לא תשתכח תורת חולה
- (iv) ולא נשאר לתוספות להקשות אלא
- (1) דכמו שלא תשתכח תורת חלה
- (2) כמו כן יזכרו דאורז פטור
- (א) ודאין לפרוש מן הפטור על החיוב וכו'

(5) שאלה

- (א) כשאיקלע תלמיד חכם למקום
 - (i) שבו מחמירין באיזה דין
 - (1) דמקילין בו במקום דאתא ת"ח משם
 - (ב) ומטעם הסוגיא שביארנו
 - (i) אינו צריך להודיעם כלום
 - (ג) האם מותר לו לת"ח לנהוג היתר לעצמו באותו חומרא
- (6) מאמרים

(א) משנה

- (i) נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם
- (ii) וחומרי מקום שהלך לשם
- (ב) ברייתא בנדירים
 - (i) דברים המותרים
 - (ii) ואחרים נהגו בהן איסור
- (1) אי אתה רשאי להתירן **בפניהם**

(ג) גמרא

- (i) כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאיתרא
- (ii) קשיא
- (1) הרי תנן
- (א) נותנין עליו

- (i) חומרי המקום שיצא משם
- (ii) וחומרי מקום שהלך לשם
- (iii) תירוץ אביי
 - (1) מא"י לבבל שאני
 - (2) דאנן כייפינן להו
- (iv) תירוץ רב אשי

- (1) דעתו לחזור שאני
(2) דלא נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם
(7) תוספות (כמבואר במהרש"א)

א) קשיא

- i) בעוד שהקשו לרבה בר בר חנה דברייתא
ii) אמאי לא העדיפו להקשות ממשנה לברייתא דכתיב בה
(1) דברים המותרים
(2) ואחרים נהגו בהן איסור
(3) אי אתה רשאי להתירן **בפניהם**
iii) משמע דלת"ח עצמן שבאין לשם מותרין

ב) תירוץ

- i) כמו שתמצו לרבב"ח ממשנה
ii) בתירוצם דאביי ורב אשי
iii) כמו כן יכולנו לתרץ לברייתא ממשנה

8) מהרש"א

- א) אבל נשאר בקושיא
ב) בעוד לא אסיק אדעתין
i) תירוצן דאביי ורב אשי
ii) למאי דמקשינן לרבב"ח
ג) אמאי לא עדיפי להו להקשות ממשנה אברייתא

תד"ה רבה בר בר חנה

(1) גמרא

(א) כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאייתרא

(ב) קשיא

(i) הרי תנן

(1) נותנין עליו

(א) חומרי המקום שיצא משם

(ב) וחומרי מקום שהלך לשם

(ג) תירוץ אביי

(i) מא"י לבבל שאני

(ii) דאנן כייפינן להו

(ד) תירוץ רב אשי

(i) אי דעתו לחזור נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם

(ii) אי אין דעתו לחזור נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) לרב אשי מאי דתני במתניתין

(1) דנותנין עליו חומרי מקום

(א) שיצא משם

(ב) ושהלך לשם

(ii) לצדדין קתני

(iii) דלית ציור אחד

(1) דב' נותנין עליו חומרי ב' המקומות

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מקשי גם לאביי

(ii) דלדידיל נמי לצדדין קתני

(1) מא"י לבבל נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם

(2) מבבל לא"י נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם

דף נא:

תד"ה כל הספחים

- 1) גמרא לפי שטת תוספות
 - (א) ר' עקיבא
 - (i) ספיהין אסורין בשביעית
 - (ב) רבנן דר' עקיבא
 - (i) ספיהין מותרין בשביעית
 - (ג) ר' שמעון
 - (i) כל הספחים אסורים חוץ מספיהי כרוב
 - (ד) רבנן דר' שמעון
 - (i) כל הספחים אסורים וגם ספיהי כרוב
 - (ה) ותרוייהו אליבא ר' עקיבא
 - (2) משניות במסכת שביעית
 - (א) ר' שמעון
 - (i) כל הספיהין מותרין חוץ מספיהי כרוב
 - (ii) דהיינו להיפוך מגמרא דידן
 - (3) שטת ר"ת בגמרא דידן
 - (א) ר' עקיבא
 - (i) ספיהי כרוב מותרין דאורייתא עד זמן הביעור
 - (ii) שאר ספיהין אסירי דאורייתא אף לפני זמן הביעור
 - (ב) רבנן דר' עקיבא
 - (i) שאר ספיהין אינן אסורין אלא מזמן ביעור ואילך
 - (ii) אבל ספיהי כרוב מותרין אף לאחר ביעור
 - (1) דלא שייך ביעור בכרוב
 - (ג) ר' שמעון ורבנן דר' שמעון פליגי
 - (i) אליבא דר' עקיבא דאית לי' דשאר ספיהין אסירי דאורייתא
 - (1) דר' שמעון
 - (א) גזר ספיהי כרוב אטו שאר ספיהין
 - (2) ורבנן דר' שמעון לא גזיר
 - (ii) אבל לרבנן דר' עקיבא דספיהין אינן אסורין אלא דרבנן
 - (1) כ"ע מודי דלא גזרינן
 - (4) שטת רבינו נסים גאון אליבא דר"ת במסכת שביעית

(א) קשיא

(i) במסכת שביעית כתיב

(1) דר' שמעון אוסר בכרוב ומתיר שאר ספיחין

(ii) ובגמרא דידן איתא להיפוך

(1) דר' שמעון אוסר בשאר ספיחין ומתיר בספיחי כרוב

(ב) תירוץ

(i) במסכת שביעית משתעי

(1) בספיחין שגדלו בששית בהיתר

(א) ונכנסו בשביעית

(ב) כלומר שלא נלקטו עד לשביעית

(ii) ואע"ג דר' עקיבא לא אסר אלא ספיחים שגדלו באיסור

(iii) אפ"ה אוסר ר' שמעון בספיחי כרוב דגדלו בהיתר

(1) דמשום דגדלין מהר

(2) יטעה הרואה ויחשוב

(א) שגדלו בשביעית באיסור

(ב) ודאפ"ה מותר לאכלו

(iv) קשיא (כמבואר במהרש"ל ומהרש"א)

(1) הרי אמרת לר' עקיבא

(א) דבספיחי כרוב

(i) אינו אסור דאורייתא

(ii) אפילו בגדל באיסור בשנת שבע

(v) תירוץ

(1) במסכת שביעית איירי בנשתהו עד לאחר זמן הביעור

(א) דאז בגדלו באיסור אסירין אף לר' עקיבא

(2) ובגדלו בהיתר גזר ר' שמעון דאסורין מדרבנן

(3) דמשום דגדלין מהר

(א) יטעו הרואין ויחשבו שמותר לאכול כרוב

(i) שגדלו באיסור

(ii) ושנשתהו עד לאחר זמן הביעור

(vi) קשיא

(1) ואמאי לא גזר בשאר ספיחין שגדלו בהיתר

(2) אטו שאר ספיחין שגדלו באיסור

(3) דלר' עקיבא אסורין דאורייתא אפילו לפני זמן הביעור

(vii) תירוץ

(1) משום דלא אתי לאחלופי

(א) אותן ספיחין שגדלו באיסור

(ב) באותן ספיחין שגדלו בהיתר

(2) והיינו טעמא

(א) דספיחין שגדלו באיסור חדשים הן וקטנים הן

(ב) והרואה ידע דאותן שגדולין הן גדלו בהיתר

(ג) ולא יטעה

(5) שטת רבינו נסים גאון בגמרא דידן

(א) ר' עקיבא

(i) ס"ל דאפילו ספיחי כרוב

(1) אסירי דאורייתא

(2) אף לפני זמן הביעור

(ii) ובזה פליג אר"ת

(ב) קשיא

(i) אמרת דר' שמעון ורבנן דר' שמעון תרוייהו ס"ל כר' עקיבא

(ii) וא"כ אמאי פליגי בספיחי כרוב

(ג) תירוץ

(i) ר' עקיבא לא אסר

(1) אלא בספיחין שגדלו בשביעית ונלקטו בשביעית

(ii) ור' שמעון ורבנן דר' שמעון

(1) משתעי בספיחין שגדלו בשביעית

(2) ונשתהו ולא נלקטו עד לאחר שביעית

(iii) רבנן דר' שמעון אסרי

(1) דחוששי דהרואה יטעה ויאמר שלקטן בשביעית

(2) דלא יסתבר לי' שגדלו כל כך מהר בשמינית

(iv) ר' שמעון

(1) מודה להו לרבנן בשאר ספיחין

(2) אבל בספיחי כרוב ס"ל דליכא למיגזר

(3) דהרואין לא יטעו ויבינו ויכירו

(א) שלקטן לאחר שביעית

(ב) דהרי גדלין מהר

(6) שטת רבינו נסים גאון במסכת שביעית אליבא שטתו בגמרא דידן

- (א) אותה משנה במסכת שביעית
- (i) דבי' אוסר ר' שמעון בכרוב ומתיר שאר ספיחין
- (ב) מיישבו רבינו נסים גאון באותה שטה
- (i) שהבאנו לר"ת לעיל משמו דרבינו נסים גאון
- (ג) כלומר
- (i) דבמסכת שביעית איירי
- (1) בספיחים שגדלו בששית בהיתר
- (2) ונכנסו בשביעית
- (א) כלומר שלא נלקטו עד לשביעית
- (ii) קבענו לעיל דר' עקיבא אינו אוסר אלא ספיחים שגדלו באיסור
- (iii) ואפ"ה אוסר ר' שמעון בכרוב דגדלו בהיתר
- (1) דמשום דגדלין מהר
- (2) יטעו הרואין ויחשבו שאוכל כרוב שגדלו באיסור
- (iv) מהרש"א
- (1) שים לב
- (א) דלשטת רבינו נסים גאון בגמרא דידן
- (i) לא צריכין לאוקמי' לר' שמעון
- (ii) בלאחר זמן הביעור
- (ב) כמו דקבענו לעיל לר"ת
- (ג) דלשטת רבינו נסים גאון בגמרא דידן
- (i) ס"ל ר' עקיבא
1. דספיחי כרוב שגדלו באיסור
2. אסירי אפילו לפני זמן הביעור
- (ד) ומובן בפשיטות דגזר ר' שמעון
- (i) כשגדלו בהיתר לפני זמן הביעור
- (ii) אטו כשגדלו באיסור לפני זמן הביעור
- (7) קושית תוספות לשטת רבינו נסים בשביעית
- (א) הקדמה
- (i) קבענו לרבינו נסים גאון לפירושו למסכת שביעית
- (ii) דהיכי דגדל בהיתר בששית
- (iii) אסור דרבנן
- (1) היכא דאיכא למיחש דהרואה יאמר דגדל באיסור בשביעית
- (א) במין דגדל מהר ככרוב

(iv) ומסתבר דאיכא נמי למיחז

(1) במין דאינו גדול מהר

(2) אבל נשתהה עד סוף שביעית

(3) דהיא משך זמן ארוך בו יוכל ליגדל הרבה

(ב) קשיא

(i) אמרת בר"ה

(1) דאתרוג שגדל בששית

(א) ונכנס בשביעית

(i) פטור מן הביעור

(ii) מאחר דפטור מן הביעור

(1) מוכרח דאיירי

(א) בנשתהה עד סוף שביעית

(iii) ואמאי לא גזור

(1) דהרואה יטעה

(א) שגדל בשביעית באיסור

(ג) תירוץ

(i) במסכת ר"ה מיירי

(1) כשלקטן בתחלת שביעית

(2) ושהה לאחר לקיטה עד זמן הביעור

(ii) והרואה ידע

(1) דגדלו בששית בהיתר

(2) דמתוך שהם גדולים ונלקטו בזמן מוקדם

(א) א"א דגדלו כל כך בשביעית

(ב) בזמן קצר לפני לקיטתן המוקדמת

(8) קושית ר"י לר"ת ורבינו נסים גאון

(א) קבענו דספיחין אסירי לר"ע בשביעת דאורייתא אף לפני ביעור

(ב) קשיא

(i) במסכת שביעית משמע דירקי שביעית מותרין באכילה

(ג) תירוץ

(i) התם איירי

(1) כשגדלו בהיתר בששית

(2) ונלקטו בשביעית

(ד) קשיא

- (i) אבל ממשנה שם משמע דאכן אסירי בסחורה
- (ii) והשתא דאוקמת' כשגדלו בהיתר
- (1) הרי לר' שמעון במסכת שביעית
- (א) אותן ספיחין מותרין חוץ מספיחי כרוב
- (ה) תירוץ
- (i) לענין סחורה שאני
- (ii) דאזלינן בי' בתר לקיטה
- (9) מהרש"א חלק א'
- (א) ניהדר למה שקבענו במסכת שביעית
- (i) דבמה שגדל בששית לא גזיר בשאר ספיחין
- (ii) דאינן גודלין מהר
- (iii) ולא אתא למיטעי בשל שביעית
- (1) דאותן של שביעית קטנים הן יחסית
- (ב) קשיא
- (i) במסכת שביעית אינם מחלקים
- (1) בין לפני זמן ביעור
- (2) ובין לאחר זמן ביעור
- (ii) ומשמע דאפילו בנשתהו לאחר הביעור לא גזיר
- (iii) וקשה
- (1) דהרי גבי אתרוג קבענו דבנשתהו לאחר הביעור
- (2) יכול ליעשות גדול בשביעית ולמיטעי בשל ששית
- (ג) תירוץ
- (i) ראה תירוצם לעיל באתרוג
- (ii) והכי נמי נוקמא למסכת שביעית כשלקטן קודם ביעור
- (iii) ונשתהו עד הביעור
- (iv) דאותן ספיחין נשארין בקטנותן ולא אתא למיטעי
- (10) מהרש"א חלק ב'
- (א) הקדמה
- (i) ניהדר למאי שכתבנו לעיל לענין ירק
- (ii) דלענין סחורה אזלינן בי'
- (1) בתר לקיטה אף כשגדל בהיתר
- (ב) שאלה
- (i) האם יכולנו לומר

(ii) דבירק אזלינן בתר לקיטה

(iii) אף לגבי אכילה

(ג) תשובה

(i) הקדמה

(1) קבענו אליבא דרבינו נסים גאון

(2) דהא דבמסכת שביעית מתירין שאר ספיחין

(א) איירי כשגדלו בהיתר ומותרין דאורייתא

(ב) דאין להחליפן בספיחי שביעית

(i) משום דשאר ספיחין

(ii) אינן גדלין מהר

(ג) ואותן שגדלו בששית גדולין הן

(ד) מאותן שגדלו בשביעית

(3) ועוד קבענו לעיל דמיירי שנלקטו לפני זמן הביעור

(א) והלכך לא יטעה הרואה לאמר

(ב) דשאר ספיחין דגדולין הן אכן נעשו גדולין

(ג) במשך זמן ארוך עד לאחר הביעור

(ii) קשיא

(1) אי אמרת דאזלינן בירק בתר לקיטה

(2) מאי הועלת בהא דגדלו בששית

(3) ליאסרי אותן שאר ספיחין מטעם דנלקטו בשביעית

(iii) תירוץ

(1) מוכרח דאותן שאר ספיחין דמסכת שביעית

(2) גדלו ואף נלקטו בששית בהיתר

(iv) קשיא

(1) בעוד דקסלקי דעתין דמשתעי

(א) בשאר ספיחין שגדלו בששית ונלקטו בשביעית

(ב) ביארנו בפשיטות

(i) דבספיחי כרוב שגדלו בששית ונלקטו בשביעית אסורי

1. דגזר שמא יחליפן הרואה

2. בספיחי כרוב שגדלו מהר בשביעית

3. לפני שנלקטו לפני זמן הביעור בשביעית

(ii) משא"כ בשאר ספיחין אין להחליף

1. אותן ספיחין גדולין שגדלו בששית

2. עם אותן ספיחין קטנין דשנה שביעית דלא גדלו מהר
3. לפני שנלקטו לפני זמן הביעור בשביעית
- (iii) ושים לב דנקטנו שהרואה ידע ולא יטעה בזמן הלקיטה
 1. והלכך בשאר ספיחין לא חיישינן
 2. דהרואה יטעה בזמן לקיטה ויאמר
 - a. דאכן שאר ספיחין גדלו בשביעית
 - b. ונעשו גדולין דלא נלקטו עד לאחר זמן הביעור

(2) אבל השתא דאמרת דמשתעי בספיחין שגדלו ונלקטו בששית

- (א) מוכרח דאכן טועין הרואין בזמן לקיטה
- (ב) ודבספיחי כרוב דנלקטו בששית גזיר אטו
 - (i) אותן ספיחי כרוב דנלקטו בשביעית
 - (ג) וקשה דבשאר ספיחין
 - (i) נמי נגזור אטו אותן
 - (ii) שגדלו בשביעית ונלקטו לאחר זמן ביעור

(v) הלכך מוכרח דבירק לא אזלינן בתר לקיטה לגבי איסור אכילה

(11) מהרש"ל

- (א) ניהדר לשטת רבינו נסים בגמרא דידן
- (ב) דפלוגתתן דר' שמעון ורבנן דר' שמעון בגמרא דידן
 - (i) קאי אספיחין שגדלו בשביעית
 - (ii) ונשתהו ולא נלקטו עד לאחר שביעית
 - (1) דרבנן אסרי
 - (א) דחוששי דהרואה יטעה ויאמר שלקטן בשביעית
 - (ב) דהרואה לא יחשוב שגדלו כל כך מהר בשמינית
 - (2) ור' שמעון ס"ל
 - (א) דבכרוב ליכא למיגזר
 - (i) דלא יטעה
 - (ii) דהרואה יבין ויכיר
 1. שלקטן לאחר שביעית
 2. דהרי גדלין מהר
- (iii) ולא פליגי אלא אליבא דר' עקיבא
 - (1) דאוסר ספיחין שגדלו ונלקטו בשביעית
 - (iv) דאלו לרבנן דר' עקיבא ליכא למיגזר
 - (1) דהרי לדידהו

(2) שאר ספיחין שגדלו ונלקטו בשביעית

(א) מותרין דאורייתא

(ג) ושים לב דקבענו לעיל דרבנן דר' עקיבא

(i) אית להו דשאר ספיחין אסירי דאורייתא

(1) לאחר זמן הביעור

(ii) משא"כ ספיחי כרוב מותרין לאחר זמן הביעור

(1) דלא שייך בהן ביעור

(ד) קשיא

(i) מאחר דבשנת שמינית קיימינן

(ii) הרי עבר זמן הביעור של שביעית

(iii) וא"כ אף לרבנן דר' עקיבא איכא למיגזר

(1) שאר ספיחין דנלקטו בשנת ח'

(2) אטו שאר ספיחין דנלקטו בשביעית לאחר הביעור

(ה) תירוץ א'

(i) יכול להיות דקא מישתעי בשנת שמינית

(1) בצירור שעוד לא הגיע זמן ביעור דשנת שביעית

(ו) תירוץ ב'

(i) בברייתא איתא כל ספיחין אסירי

(ii) ואיתנהו למיני ספיחין דלית להם ביעור

(iii) ובאותן ספיחין ליכא למיגזר

(1) אטו ספיחין דאית להן ביעור

(iv) והלכך מוכרח לאוקמי כר' עקיבא

(12) מהרש"א

(א) עוד תירוץ אחד לקושית מהרש"ל

(i) אין הכי נמי

(1) דאף לרבנן דר' עקיבא

(2) יכולנו למיגזר בשנה שמינית בשאר ספיחין לאסור מדרבנן

(3) משום שמא יטעה בשנה שביעית דלאחר זמן ביעור

(א) דאז אסור דאורייתא

(ii) אבל ליכא לאוקמי רבנן דר' שמעון כרבנן דר' עקיבא

(1) דהרי רבנן דר' שמעון גזרי אף בכרוב דשנה שמינית

(2) וקבענו לעיל דבכרוב מותרין דאורייתא אף לאחר זמן ביעור

(א) ואין לגזור להן בשנה שמינית

(i) דלמא אתא למיטעי

(ii) בשנה שביעית לאחר הביעור

(3) דגם בשנה שביעית לאחר ביעור אין איסורו אלא דרבנן

תד"ה כגון אנא

(1) גמרא

(א) רב ספרא

(i) הגם דידענא בקביעא דירחא

(1) ולא עבידנא יו"ט שני של גליות

(ii) ביישוב לא עבידנא מלאכה בי"ט שני

(1) הואיל ובני עירי נהגו בו איסור

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) הרי כל בני בבל בקיאי בסוד העיבור

(ii) ואפ"ה עבדי תרי יומי

(ב) תירוצ

(i) רב ספרא כוון לומר

(1) שהי' במקום ששלוחי ב"ד מגיעין

(2) ובאותו מקום אין עושין אלא יום אחד

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) א"כ גם בני עירו אין עושין אלא יום אחד

(ii) ואמאי קאמר ביישוב לא עבידנא

(ב) תירוצ

(i) לעירו הגיעו

(1) וזאת משמעו ד"אנא ידענא בקביע דירחא"

(ii) אבל לאחר שנודע לו יום קידוש החדש

(1) הלך לעיר אחרת ששם לא הגיעו

(2) והלכך לא עשה מלאכה ביישוב

(ג) קשיא

(i) אם רב ספרא הגיע לאותו עיר

(1) אחר ששמע מפי שלוחי ב"ד

(א) באיזה יום קבעו החודש

(ii) א"כ גם השלוחין היו יכולין להגיע לאותו עיר

(iii) ולמה עשו בני אותו עיר ב' ימים

דף נב.

תד"ה ביישוב לא עבידנא

(1) גמרא בדף נא.

(ב) כי אתא רבה בר בר חנה

(ג) אכל דאייתרא

(ד) עול לגביל רב עוירא סבא וכו'

(ה) כיון דחזינהו כסיי' מינייהו ואכל בצנעא

(ו) קשיא

(i) הרי תנן

(1) ההולך

(א) ממקום שעושין מלאכה

(i) למקום שאין עושין וכו'

(2) נותנין עליו

(א) חומרי המקום שיצא משם

(ב) וחומרי מקום שהלך לשם

(ז) תירוץ רב אשי

(i) רבב"ח דדעתו לחזור שאני

(1) דלא נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם

(ii) ובמשנה דנותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם

(1) היינו באין דעתו לחזור

(2) גמרא דידן

(i) הגם דידענא בקביעא דירחא

(1) ולא עבידנא יו"ט שני של גליות

(ii) ביישוב לא עבידנא מלאכה בי"ט שני

(1) הואיל ובני עירי נהגו בו איסור

(iii) אבל איננו יודע אי מותר לי

(1) לעשות מלאכה בצנעא במדבר

(3) הקדמה (לפי תוספות ומהרש"א)

(א) לרבה בר בר חנה קבענו

(i) דבדעתו לחזור

(ii) מותר בצנעא לאכול מאכלים

(1) דאינם מותרים אלא

- (א) לשטת אותו מקום שבא משם
- (ב) משאלתו דרב ספרא
- (i) אי מותר לי' לעבוד בצנעא במדבר
- (ג) מוכרה
- (i) דדעתו לחזור
- (ii) ועצם שאלתו היתה אי עבודה שבמדבר
- (1) חשוב בצנעא
- (2) כמו אכילה שבצנעא דרבה בר בר חנה
- (iii) ושכר הורה לעצמו
- (1) דעבודה שבצנעא ביישוב
- (2) לא חשוב "בצנעא" לגבי דינינו
- (4) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) הרי במשנה גבי מלאכה קמיירי
- (ii) ואפ"ה אסקינן
- (iii) דלא נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם
- (1) אלא באין דעתו לחזור
- (iv) אבל בדעתו לחזור שרי ביישוב
- (1) הגם דבמלאכה קמיירי
- (v) ומוכרה דאפשר למלאכה בצנעא אף ביישוב
- (ב) תירוץ
- (i) במשנה דנין במנהג שלא לעשות מלאכה
- (1) והלכך נקטינן דמלאכה בעיר
- (א) דנעשית בצנעא
- (ב) אכן חשוב "בצנעא" ומותרת
- (ii) אבל גבי
- (1) רבב"ח באיתרא
- (2) ובגמרא דידן ביו"ט שני של גליות
- (iii) דנין באיסור ולא במנהגא
- (1) ולגבי איסור
- (א) דנין דמלאכה בצנעא שבעיר
- (i) לא חשוב בצנעא

תד"ה הכובש ג' כבשים

(1) משנה

(א) המוליך פירות שביעית

(i) ממקום שכלו למקום שלא כלו

(ii) או ממקום שלא כלו למקום שכלו

(iii) חייב לבער

(1) דנותנין עליו חומרי ב' מקומות

(ב) ר' יהודה

(i) "אומר לו צא והבא לך אף אתה"

(ii) ונבארנו למטה

(2) גמרא

(א) רב אשי

(i) ת"ק ור"י פליגי בפלוגתא דהני תנאי

(ii) הכובש שלש כבשים בחבית אחת בשביעית

(1) וזמני ביעורן אינן שוה

(2) ר' אליעזר אומר

(א) אוכלין על הראשון

(3) ר' יהושע אומר

(א) אוכלין אף על האחרון

(4) רבן גמליאל אומר

(א) כל שכלה מינו מן השדה

(ב) יבער מינו מן החבית

(3) שטת רש"י

(א) ראשון

(i) משמעו אותו מין שכלה ראשון לחי' מן השדה

(ב) אחרון

(i) משמעו אותו מין שכלה אחרון לחי' מן השדה

(ג) נמצא

(i) דר' אליעזר מחמיר

(1) דמיד לאחר שכלה ראשון

(א) מבער כולן

(ii) ור' יהושע מיקל

- (1) כל זמן שחד מנהוג לא כלה
- (א) אוכל כולהוג
- (iii) ורבן גמליאל עומד באמצע
- (1) דאוכל אותן דעדיין לא כלו
- (ד) תנא קמא דמתניתין כר' יהושע ס"ל דמיקל
- (i) וה"ק
- (1) חייב לבער כשהוליכן ממקום שלא כלו
- (א) למקום שכלו
- (ב) כלומר כשכלו כולן
- (ה) ר' יהודה ס"ל
- (i) דאומרים לו אם אתה יוצא להביא מאותו מין שכלה
- (1) לא תמצא
- (ii) והלכך אותו מין חייב בביעור
- (iii) דס"ל כרבן גמליאל דאסורין רק אותו מין
- (ו) מהרש"א
- (i) קשיא
- (1) אמאי לא אוקמת' לר' יהודה כר' אליעזר
- (א) דמחמיר טפי
- (ii) תירוץ
- (1) דניחא לי' לפרושי שלא כר' אליעזר
- (2) דשמותי הוא
- (4) שטת תוספות (רבינו נסים גאון במגילת סתרים)
- (א) ראשון
- (i) משמעו אותו שניתן ראשון בכבוש
- (ב) אחרון
- (i) משמעו אותו שניתן אחרון בכבוש
- (ג) רבן גמליאל
- (i) ס"ל דרק אותן שכלו חייבי בביעור
- (ד) ר' אליעזר מחמיר לגבי רבן גמליאל
- (i) אם
- (1) אותו שכיבש ראשון כלה
- (א) כולן צריכין ביעור
- (ב) מפני שראשון נותן טעם בכולן

- (ii) אבל אם
 - (1) אותו שכיבש אחרון כלה
 - (א) רק אותו אחרון צריך ביעור
 - (ב) מפני שאינו נותן טעם בכולן
- (ה) ר' יהושע מחמיר אף לגבי ר' אליעזר
 - (i) אף האחרון נותן טעם בכולן
 - (ii) הלכך
 - (1) בין אם כלה ראשון בין אם כלה אחרון
 - (2) כולן צריכים ביעור
- (ו) ר' יהודה דמתניתין
 - (i) ס"ל כר' יהושע דמחמיר אף לגבי ר' אליעזר
- (5) מהרש"א
 - (א) קשיא
 - (i) לרבינו נסים גאון
 - (ii) אמאי אוקמת' לר' יהודה
 - (1) כר' יהושע דמחמיר טפי מדר' אליעזר
 - (2) הרי מספיק לומר דס"ל כר' אליעזר
 - (3) דמחמיר לגבי רבן גמליאל
 - (ב) תירוצ'
 - (i) דניחא לי' לפרושי שלא כר' אליעזר
 - (1) דשמותי הוא
 - (ii) כמו שפירשנו לעיל לשטת רש"י
 - (1) דלא אוקמי' כר' אליעזר דמחמיר טפי
 - (2) משום דר' אליעזר שמותי הוא

דף נב:

תד"ה עד שיכלה

(1) משנה בשביעית

(א) הקדמה

(i) דין ביעור מבוסס על לימוד זה

(1) ולבהמתך ולחי' אשר בארצך

(א) כלה לחי' אשר בשדה

(ב) כלה לבהמתך מן הבית

(ii) קובעין אי כבר כלה לפי ארצות השונות

(1) דאין חי' שביהודה גדילה

(א) על פירות שבגליל

(2) ואין חי' שבגליל גדילה

(א) על פירות שביהודה

(ב) ג' ארצות לביעור ("מדינות")

(i) יהודה

(ii) עבר הירדן

(iii) גליל

(ג) וג' ארצות בכל אחת ואחת מן המדינות

(i) כגון ביהודה

(1) הר

(2) שפילה

(3) עמק

(2) תוספות

(א) שאלה למשמעות גמרא דידן

(i) האם כוונתן לקולא

(ii) דלא אזלינן אלא בתר שינוי מדינות

(1) דאם כלה במדינה א'

(א) צריך לבער באותה מדינה

(ב) הגם דלא כלה במדינה ב'

(2) אבל לא אזלינן בתר שינוי ארצות שבתוך המדינות

(א) דאם כלה בארץ א' במדינה א

(ב) אינו עושה שום ביעור

(ג) עד שיכלה בכל ארצות דמדינה א'

(iii) או דלמא כוונו לחומרא דשונות אף לפי ארצותיהן

(1) דאם כלה בארץ א' במדינה א'

(2) עושה ביעור באותה ארץ

(3) הגם דעדיין לא כלו בארצות ב' וג'

(ב) תשובה

(i) למטה נביא הוכחה מגמרא דידן דגם שונות לפי ארצותיהן

(ii) אבל לא מבורר מגמרא דידן

(1) אי גישה חומרית זו

(2) דאורייתא היא או אינה אלא דרבנן

(iii) אבל מירושלמי מוכרח דדאורייתא היא

(1) דמיד לאחר דכתיב ב'

(א) ולבהמתך ולחיל' אשר בארצך

(i) כלה לחיל' אשר בשדה

(ii) כלה לבהמתך מן הבית

(2) מפרשין

(א) אין חיל' שבהר גדילה בעמק

(ב) וחיל' שבעמק אין גדילה בהר

(3) הרי דמפרשין דקרא אארצות קאי

(ג) קשיא

(i) אם

(1) אינו אוכל בעמק ביהודה

(2) כשכלה בהר ביהודה

(ii) למאי נפקא מינה הא דכתיב במשנה

(א) דאין חיל' שביהודה גדילה

(ב) על פירות שבגליל וכו'

(ד) תירוצ

(i) ללמד דכשכלה בהר ביהודה חייב בביעור

(ii) הגם דעדיין לא כלה בהר בגליל

(ה) ניהדר למה דהחלטנו דארצות שונות הן לגבי ביעור

(i) והי לך הוכחה

(1) דבגמרא לקמן נותן בהן סימנין

(א) סימן להרים מלים וכו'

(2) ואי לאו דשונות בדיניהן

(א) אמאי מייתי להו לסימנין הללו

(ו) קשיא

(i) ולמה לא ביארו בגמרא

(1) דנ"מ לענין ביעור אי הרים הוי וכו'

(ז) תירוצ

(i) משום דהר עמק ושפילה לאו כללא נינהו

(ii) דדוקא ביהודה מחולקות ג' ארצות שבה

(1) להר עמק ושפילה

(iii) אבל בשאר המדינות

(1) מחולקין בענינים אחרים

דף נג.

תד"ה מפני שנראה כמקדיש קדשים בחוץ

- 1) גמרא (כמבואר ברש"י)
- (א) אסור לו לאדם שיאמר בשר זו לפסח
- (i) מפני שנראה כמקדיש בהמתו
- (ii) ואוכל קדשים בחוץ
- (ב) אסור לאכול גדי מקולס בפסח
- (i) כמעשה דתודוס איש רומי
- (1) אע"ג דלא אמר בשר זו לפסח
- (2) ולא קרא עלי' שם
- (ג) אית דאמרי דר' שמעון הי ניהו
- (i) המ"ד דאסר גדי מקולס
- (ד) גמרא במנחות
- (i) האומר הרי עלי מנחה מן השעורים
- (ii) ר' שמעון פוטר
- (1) דאין מנחת נדבה באה מן השעורים
- (2) והתנדב שלא כדרך המתנדבים
- (3) והלכך אין בדבריו כלום
- (ה) קשיא
- (i) בהאי גדי מקולס
- (1) הרי לא התנדב כדרך המנדבים
- (2) דהרי אמרת דלא קרא עלי' שם
- (3) והלכך
- (א) לא זו בלבד דלית לי' קדושת הגוף
- (i) דלא קרא עליו שם פסח מחיים
- (ב) אפילו קדושת דמים אין בה
- (i) דלא הקדישה כדרך המקדישין
1. לקדושת דמים
- (4) ואמאי יאסור ר' שמעון
- (2) תוספות (כמבואר במהרש"א)
- (א) הקדמה
- (i) קבענו אליבא דרש"י

- (1) דכוונת המשנה היא
- (א) דאסור לו לאדם שיאמר בשר זו לפסח
- (ב) מפני שנראה כמקדיש בהמתו
- (ג) ואוכל קדשים בחוץ
- (ב) קשיא א' (כמבואר במהרש"א)
- (i) והלא כשקורא עליו שם לאחר שחיטה
- (1) קדוש הוא לדמיו
- (ii) וגם אלו אכלה בפנים לא טוב עושה
- (1) מפני שקרוב למעילה בקדשים
- (ג) קשיא ב'
- (i) קבענו
- (1) דבגדי מקולס אסור
- (2) אף בלא קרא עליו שם
- (ii) ומוכרח
- (1) דטעמא דאסור הגם דלא קרא עליו שם
- (2) היינו משום
- (א) דהרואה שמקולס הוא יחשוב בטעות
- (ב) דקרא עליו שם כהוגן
- (iii) וא"כ מאי אקשי לי' לר' שמעון
- (1) נימא דחייש
- (א) דהרואה יאמר דאקדש' מחיים
- (ב) ודאמנם התנדב כדרך המנדבים

דף נג:

רש"י ד"ה ה"ג לא ר' שמעון

(1) גמרא במנחות

(א) האומר הרי עלי מנחה מן השעורים

(i) תנא קמא

(1) הגם דליכא מנחת נדבה מן השעורים

(2) מביא מן החטין

(3) דתפוס לשון ראשון

(א) כלומר כשאמר הרי עלי מנחה

(ב) ר' שמעון

(i) אינו מביא כלום

(1) דאף בגמר דבריו אדם נתפס

(2) ונתכוין למנחת שעורין

(3) ואין מנחת נדבה באה מן השעורים

(ii) והלכך התנדב שלא כדרך המתנדבים

(1) וס"ל דהמתנדב שלא כדרך המתנדבים

(א) אין בדבריו כלום

(2) גמרא דידן

(א) אסור לאכול גדי מקולס בפסח

(i) כמעשה דתודוס איש רומי

(ii) אע"ג דלא אמר בשר זו לפסח

(ב) אית דאמרי דר' שמעון הי ניהו

(i) המ"ד דאסר גדי מקולס

(ג) קשיא

(i) הרי ר' שמעון ס"ל

(1) דבמתנדב שלא דרך המתנדבים

(א) אינו קדוש

(ii) וא"כ בהאי דגדי מקולס נמי

(1) הרי לא קרא עליו שם פסח וכו'

(2) ולא התנדב כדרך המנדבים

(3) ואמאי יאסור לר' שמעון

(ד) תירוץ

- (i) אוקמ'ל להא דגדי מקולס
 (1) אליבא דר' יוסי
 (2) ולא אליבא דר' שמעון
 (3) ור' יוסי ס"ל
 (א) דבהתנדב שלא כדרך המתנדבים קדוש
- (ה) קשיא
 (i) הרי ר' שמעון דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס
 (ii) אליבא דר' יוסי אמרה
 (1) דגם ר' יוסי ס"ל דאף בגמר דבריו אדם נתפס
 (iii) ומסתבר דגם ר' יוסי קסבר לגבי מנחה דדבריו בטלין
 (iv) ואמאי אמרת
 (1) דגדי מקולס קודש
- (ו) תירוץ
 (i) הגם דס"ל כר' שמעון דאף בגמר דבריו אדם נתפס
 (ii) אבל ס"ל דמתנדב שלא כדרך המתנדבים אין דבריו בטלים
 (iii) דאין אדם מוציא דבריו לבטלה
 (iv) והלכך
 (1) מביא מנחת חיטין
 (2) ובגדי מקולס קודש הוא
- (3) מהרש"א
 (א) קשיא
 (i) במסכת תמורה איתא
 (1) דר' יוסי ס"ל
 (א) דהאומר הרי זו תמורת עולה הרי זו תמורת שלמים
 (ב) הואיל ואי אפשר לקרות שניהם כאחד
 (ג) דבריו קיימין
 (ii) ואמאי
 (1) בגמרא דידן היו דבריו בטלין לר' יוסי
 (2) אי לאו דס"ל דאין אדם מוציא דבריו לבטלה
- (ב) תירוץ
 (i) כשאומר הרי זו תמורת עולה הרי זו תמורת שלמים
 (1) דיבר ב' דברים מחולקין דלא אתי לפרושי אהדדי
 (ii) משא"כ כשאומר הרי עלי מנחה מן השעורין

- (1) פירושי קא מפרשי אהדדי
- (2) ואין להן שחר
- (3) והלכך היו בטלין
- (4) אי לאו דאין אדם מוציא וכו'

דף נד:

תד"ה אין תענית צבור וגמ' ומי אמר ר' יוחנן הכי

(1) גמרא

(א) אין תענית צבור בבבל אלא תשעה באב

(i) רש"י

(1) אין חומר תענית צבור נוהג ביום שגזרין תענית בבבל

(2) ... ליאסר במלאכה

(3) אלא בט' באב

(ב) שמואל ס"ל דבין השמשות בתענית צבור מותר

(ג) קשיא

(i) והאנן תנן אוכלין ושותין מבעוד יום בתענית צבור

(ii) מאי לאו למעוטי בין השמשות דאסור

(ד) תירוץ

(i) לא

(ii) למעוטי משחשיכה

(ה) אמרו משמ' דר' יוחנן

(i) דבין השמשות דט' באב אסור

(ו) קשיא

(i) והאמר ר' יוחנן ט' באב אינו כתענית צבור

(1) מאי לאו דבין השמשות מותר בט' באב

(ז) תירוץ

(i) לא

(ii) מאי דאינו כתענית צבור

(iii) היינו דמלאכה מותרת בט' באב

(ח) קשיא

(i) מלאכה כבר תנינא

(1) מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב עושין

(2) מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בט' באב אין עושין

(2) תוספות

(א) קשיא לרש"י

(i) היאך קאמר רש"י דמלאכה אסור בט' באב

(ב) תירוץ

- (i) כוונתו
- (1) דאף במקום בבבל
- (א) שנוהגין שלא לעשות מלאכה בט' באב
- (2) אם באותו מקום גוזרין תענית צבור
- (א) מותר לעשות מלאכה בו
- (3) מהרש"א חלק א'
- (א) קשיא
- (i) אמאי לא קשיא להו לתוספות כדלעיל
- (1) דלא איצטריך לן למימר דבט' באב
- (א) אסור לעשות מלאכה כשנוהגין איסור
- (ii) דהרי כבר תנינא במתניתין וכו'
- (ב) תירוצין
- (i) כאן
- (1) אין כוונתן למילף דיש נוהגין איסור מלאכה בט' באב
- (2) אלא לאורוי
- (א) דאף היכא דנוהגין לאסור מלאכה בט' באב
- (ב) מותר לעשות מלאכה כשגוזרין תענית צבור
- (ii) משא"כ כשמקשין בגמרא תנינא להא דר' יוחנן
- (1) כיוון ר' יוחנן למילף דיני מלאכה בט' באב
- (2) והלכך קא מקשי תנינא וכו'
- (4) מהרש"א חלק ב'
- (א) קשיא
- (i) כשהקשו לר' יוחנן
- (1) מי אמר ר' יוחנן בין השמשות בט' באב אסור
- (א) והאמר ר' יוחנן ט' באב אינו כתענית צבור
- (ב) מאי לאו דבין השמשות מותר בט' באב
- (ii) אמאי לא תרצו
- (1) דר' יוחנן ס"ל כשמואל
- (א) דבין השמשות בתענית צבור שרי
- (ב) וכשאר דט' באב אינו כתענית צבור
- (i) אכן כיון לבין השמשות
- (ii) ולמימר דאסור בט' באב
- (iii) ודלא ככתענית צבור דשרי

(ב) תירוץ

(i) בפשיטות משמע ממתניתין

(1) דאוכלין ושותין מבעוד יום

(א) דאסור בבין השמשות

(ii) ואה"נ דתירצנו לשמואל

(1) דכוונת המשנה אינה אלא לאסור משחשיכה

(iii) מ"מ לא הוי לי' ר' יוחנן

(1) למילף לן איסור בין השמשות לט' באב

(2) בלשון "ט' באב אינו כתענית צבור"

(3) בעוד שעצם היתר בין השמשות בתענית צבור

(4) לא ברור לן ממשנה

(5) ודמי כדתלי לי' בדלא תניא

דף נה.

רש"י ד"ה מעיקרא תנא ותוספות ד"ה מדקאמר ר' מאיר

(1) משנה בדף נ.

(א) מקום שנהגו לעשות מלאכה

(i) בערבי פסחים עד חצות עושין

(ב) מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה

(i) בערבי פסחים עד חצות אין עושין

(2) משנה בדף נה.

(א) וחכמים אומרים

(i) ביהודה היו עושין מלאכה עד חצות

(ii) ובגליל לא היו עושין כל עיקר

(ב) הלילה

(i) ב"ש אוסרין

(ii) וב"ה מתירין עד הנץ החמה

(3) גמרא

(א) קשיא

(i) מעיקרא תנא מנהגא

(1) כלומר דתנא מנהגא עד פסקא דב"ש אוסרין

(ii) ולבסוף תנא איסורא

(1) כלומר מפסקא דב"ש אוסרין

(iii) רש"י (נבאר רש"י זאת במהרש"א למטה)

(1) ולבסוף תנא איסורא

(א) משום דקתני ב"ש אוסרין

(ב) "דמשמע בכל מקום"

(ב) תירוץ

(i) הא ר' מאיר דתנא מנהגא

(ii) הא ר' יהודה דתנא איסורא

(iii) והא ראי'

(1) דתניא

(א) אמר ר' יהודה

(i) ביהודה היו עושין מלאכה עד חצות

(ii) ובגליל אין עושין כל עיקר

- (ב) אמר לו ר' מאיר
- (i) מאי ראי' יהודה וגליל לכאן
- (ii) אלא
1. מקום שנהגו עושין
2. מקום שלא נהגו אין עושין
- (2) מדקאמר
- (א) ר' מאיר מנהגא
- (ב) ופליג אדר' יהודה
- (3) מכלל דר' יהודה איסורא קאמר
- (4) רש"י
- (א) דאי במנהגא אמר ר' יהודה
- (i) דבני גליל הנהיגו להחמיר וכו'
- (ב) במאי פליג עלי' ר' מאיר
- (ג) הרי גם ר' מאיר בתר מנהגא אזיל
- (ד) וליחזי היכי נהוג
- (5) תוספות ד"ה מדקאמר ר' מאיר
- (א) קשיא
- (i) לר' מאיר דאית לי' דהוי מנהגא
- (ii) במאי פליגי ב"ש וב"ה
- (iii) ליחזי היכי נהוג
- (ב) תירוץ
- (i) מוכרח דקסבר דלא נחלקו ב"ש וב"ה
- (6) מהרש"א
- (א) הקדמה
- (i) קבענו לרש"י
- (ii) דב"ש איסורי קאמרי
- (1) ממשמעות לשונם ד"אסרי בכל מקום"
- (ב) ב' קשיות לרש"י
- (i) קשיא א'
- (1) לדיוק זה מספיק לשון ב"ש "אוסרים"
- (2) ולא צריכין ל"בכל מקום"
- (ii) קשיא ב'
- (1) סוף כל סוף לא אסרי אלא בגליל

(2) ואמאי כתב רש"י בכל מקום

ג) קשיא לתוספות

i) ניהדר לתוספות דכתבו

(1) דלר' מאיר מוכרח דלא נחלקו ב"ש וב"ה

(2) דבתר מנהגא אזלי וניחזי היכי נהוג

ii) וקשה

(1) היאך קסבר ר' מאיר דבתר מנהגא אזלי

(2) מאחר דקא משתמשי ב"ש בלשון אוסרין

7) תוספות ד"ה מדקאמר

א) קשיא

i) כמו דדייק מברייתא

(1) דמדקאמר ר' מאיר מנהגא

(2) ופליג ר' יהודה עלי'

(3) מכלל דר' יהודה איסור קאמר

א) הגם דלא משתמש בלשון איסור

ii) נדייק גם כן

(1) מדקתני במשנה בדף נ. מנהגא

(2) ואח"כ במשנה דידן בדף נה.

א) תנא "וחכמים אומרים" בלשון פלוגתא

(3) מכלל דחכמים בדף נה. איסורא קאמרי

(4) כלומר

א) דאיסורא מתחלת בתחלת משנתינו

i) מב"וחכמים אומרים"

ב) ולא

i) רק לאחר כך

1. מפלוגתת ב"ש וב"ה

ii) כדפירשנו עד כה

ב) תירוץ

i) דבמשנה איכא לפרושי

ii) דחכמים לא פליגי עלי' דת"ק

iii) אלא אומרים לת"ק

(1) "למה אתה סותם דבריך דמנהגא הוא

(2) כשאתה יכול לפרש דבריך

(3) במנהגי יהודה וגליל וכו"

(8) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מנא להו לתוספות

(1) דכשאמרו בגמרא לגבי משנתנו

(2) "מעיקרא תנא מנהגא ולבסוף תנא איסורא"

(3) היתה כוונתן דאיסורא מתחלת

(א) מפלוגתת ב"ש וב"ה

(4) דלמא אכן כווננו לומר

(א) דאיסור מתחלת מ"וחכמים אומרים"

(ב) מאותו טעמא גופא שהביאו בקושייתן

(i) דמדקאמרי במשנה דף נ. מנהגא

(ii) ופליגי חכמים עלי'

(iii) מכלל דהאי משנה בדף נה. מתחלת באיסורא

(ב) תירוץ

(i) מוכרח דא"א לומר כן

(1) דאם יתכן לומר כן

(2) יוקשה לן

(3) אמאי קא מקשין בגמרא

(א) "מעיקרא תנא מנהגא ולבסוף תנא איסורא!"

(ב) דמשמע דלא יתכן לומר כן

(4) הלא ניחא לן למימר הכי

(א) דאכן תנא קמא דמשנה בדף נ.

(i) אית ל' דמנהגא הוא

(ב) וחכמים דדף נה.

(i) פליגי עלי' ואית להו דאיסורא הוא

(ג) דהרי לשון "וחכ"א" מסייע לגישה זו

(i) דלשון פלוגתא היא

(ii) והלכך מוכרח

(1) דהמקשה הבין דלא פליגי חכמים אתנא קמא

(א) והלכך לא אמרינן דכווננו

(i) לפלוג ולמימר דאיסורא הוא

(2) דכוונת חכמים היתה למימר

(א) "למה אתה סותם דבריך דמנהגא הוא וכו'"

(ב) כמו שמובא בתירוצם

(3) ולא הקשה המקשן אלא מהא

(א) דבאמצע דיבורם של חכמים עצמם

(i) כלומר בדברי ב"ש

1. שמטו לשון מנהגא

2. וחבשו לשון איסורא

דף נה:

תד"ה ואם מתיירא

(א) משנה במ"ק (כמבואר בתוספות ומהרש"א)

(i) אין מביאין כלים מבית האומן בחולו של מועד

(ii) ואם חושש עליהן שמא יגנבו

(1) כלומר מבית האומן (מהרש"א)

(2) מפנן לחצר אחרת (מקום ב')

(iii) תוספות

(1) ומסתבר דאם מתיירא במקום ב'

(2) מביאן בצנעא לתוך ביתו

(3) דלא הזקיקהו להניחו בבית שלישי (במקום ג')

(ב) ברייתא

(i) בחולו של מועד אם אינו מאמינו

(1) מניחן בבית הסמוך לו (מקום ב')

(2) ואם חושש שמא יגנבו

(3) כלומר מבית הסמוך לו (מהרש"א)

(א) גרסא א' (והיינו גרסת תוספות)

(i) מביאין בצנעא לתוך ביתו

1. דמאחר דא"א להניחם בבית אומן ולא בבית הסמוך לו

2. לא הזקיקהו להניחו במקום ג'

3. והתירו להביאם בצנעא לתוך ביתו

(ii) והך גרסא מתאים לשטת תוספות שהבאנו

(ב) גרסא ב' (גרסת מועד קטן שמובא במהרש"א)

(i) מפנן לחצר אחרת (מקום ג')

(ii) אבל אסור להביאן בצנעא בתוך ביתו

1. דהזקיקהו להניחו במקום ג'

(iii) והך גרסא אינו מתאים לשטת תוספות

דף נו:

תד"ה מחלוקת

(1) גמרא

- (א) אנשי יריחו
- (ב) פורצין פרצות בגגותיהן
 - (i) להאכיל פירות שנשרו לעניים בשבתות וימים טובים
- (ג) במכבדות עשו שלא ברצון חכמים
- (ד) אבל בבין הכיפין ד"ה מותר
- (ה) קשיא
 - (i) והא מוקצות נינהו

(2) רש"י

- (א) קא מיירי בנתלשו ביו"ט
- (ב) במכבדות
 - (i) היינו שנמצאים אותן תלושין בענפי אילן למעלה
 - (1) דאיתנהו נמי שם תמרים מחוברים
 - (ii) חיישי רבנן שמא יתלוש מחוברים
 - (iii) ופליגי עלי' אנשי יריחו דלא חיישי
 - (ג) בין הכיפין
 - (i) היינו שנמצאים אותן תלושין בענפי אילן למטה
 - (1) דאין שם מחוברים
 - (ii) כ"ע מודי דלית למיחש לתלישה דמחוברים
 - (ד) לשטת רש"י
 - (i) ניחא הא דקמקשי
 - (1) והא מוקצות נינהו
 - (ii) דהרי מחוברין היו בבין השמשות

(3) ביצה דף ג.

- (א) פירות הנושרין
 - (i) הנם פירות שהיו מחוברין בין השמשות
 - (ii) ונתלשו ביו"ט
- (ב) ואסורי ביו"ט בגזירה שמא יעלה ויתלוש
- (ג) ואותו איסור חל עליו
 - (i) בין כשאותן פירי עדיין מונחין באילן עכשיו

- (1) ובין כשכבר נפלו לארץ לאחר בין השמשות
- (ii) בין שנפלו ממכבדות
- (1) ובין שנפלו מבין הכיפין
- (ד) קשיא
- (i) מנא לך דפירות שנשרו אסירי אף כשכבר נפלו לארץ
- (ה) תירוצ
- (i) משום דביצה שנולדה ביו"ט
- (ii) אסורה
- (1) מצד גזירת פירות שנשרו
- (2) כשמונחת בארץ
- (4) ביצה דף לו:
- (א) לא עולין באילן משום שבות
- (5) שבת דף מה.
- (א) אין משתמשין באילן בשבת
- (6) תוספות
- (א) קושיות לרש"י (כמבואר במהרש"א)
- (i) במכבדות
- (1) כשעולה באילן
- (2) אין הכי נמי דלא חיישי אנשי יריחו לתלישה דמחוברין
- (3) אבל אמאי לא אסרו לעלות לשם משום
- (א) עלי' באילן בשבת ויו"ט
- (ב) והשתמשות באילן בשבת ויו"ט
- (ii) ובין הכיפין
- (1) ניחא דאינו עולה באילן
- (2) אבל אפ"ה ליאסר ליטול תלושין משום דמשתמש באילן
- (iii) ובין במכבדות ובין בבין הכיפין
- (1) הרי מחוברין היו בין השמשות
- (2) ואמאי לא אסירי מטעם פירות הנושרין
- (3) דאסורין אף כשכבר נפלו לארץ
- (ב) תירוצ ר"י
- (i) לא קא מיירי בנתלשו ביו"ט
- (ii) אלא קא מיירי
- (1) בנתלשו מעי"ט או ממכבדות או בין הכיפין

(2) ובבין השמשות עדיין מונחים היו במכבדות או בין הכיפין

(3) ונפלו לארץ ביום טוב

(iii) הלכך

(1) הני פירי לית להו איסור מצד פירות שנשרו

(א) דהרי נתלשו בעי"ט

(2) ולקחת אותן

(א) אינו עולה באילן

(ב) ואינו משתמש באילן

(iv) ואפ"ה אי נתלשו ממכבדות

(1) חיישי רבנן

(א) שמא יעלה ביו"ט לקחת מחוברין

(ב) מאותו מקום דהונחו שם בבין השמשות

(i) אותן פירות שנתלשו לפני בין השמשות

(v) משא"כ אי נתלשו מבין הכיפין

(1) ליכא למיגזר אטו שמא יעלה ויתלוש

(2) ממקום שלא נשרו

(ג) קשיא לר"י

(i) השתא דאמרת דנתלשו בעי"ט

(ii) אמאי קא פריך הא מוקצות נינהו

(ד) תירוץ

(i) הרי קבענו דבבין השמשות עדיין היו מונחין באילן

(ii) ואז לא היו ראויות לינטל

(iii) דהרי אסור להשתמש באילן

(ה) עוד קשיא לר"י (כמבואר במהרש"א)

(i) היאך יכיר

(1) בין אותם שנתלשו בעי"ט ובין אותם שנתלשו ביו"ט

(2) ובין

(א) אותם שנתלשו עי"ט ממכבדות

(ב) ואותם שנתלשו עי"ט מבין הכיפין

(ii) משא"כ לשטת רש"י

(1) לא קשה

(2) דהרי לשטתי'

(א) קא מיירי באכן נתלשו ביו"ט

(ב) ועדיין מונחין או במכבדות או בין הכיפין

(7) שטת ירושלמי (כמבואר במהרש"א)

(א) כשנשרו ביו"ט אסור לכ"ע

(i) כדין פירות שנשרו

(1) דחיישינן שמא יעלה ויתלוש

(ב) כשנשרו בעי"ט מותר לכ"ע

(i) אף כשעדיין מונח במכבדות או בין הכיפין

(ii) דאין כאן דין פירות שנשרו

(ג) ולא פליגי אנשי יריחו וחכמים

(i) אלא בספק נשרו ביו"ט

(1) דלחכמים

(א) מיהת במונחין במכבדות דאיתא בהן מחוברין

(ב) חיישינן שמא יעלה ויתלוש מטעם ספק

(2) ואנשי יריחו לא חיישי מצד ספק

(א) אף במונחין במכבדות

(ד) וכשמקשי הא מוקצות נינהו

(i) פירוש ספק מוקצות נינהו

דף נז.

תד"ה אלא מפני

- 1) משנה בדף נו.
 - א) אנשי יריחו נתנו פאה לירק
 - ב) ומיחו בידם חכמים
- 2) רש"י גישה א'
 - א) מיחו בידם חכמים
 - ב) משום דחיישי דיטעו עניים
 - i) דסבורין שהיא פאה גמורה
 - ii) ופטורה מן המעשר
 - ג) ובקושטא
 - i) אינה פאה גמורה
 - ii) והייבת במעשר
- 3) גמרא דידן
 - א) בן בוהיין נתן פאה לירק
 - ב) ואמר אביו לעניים דשקלי לירק
 - ג) השליכו מעליכם
 - i) ואני גותן לכם כפליים במעושר
 - ד) מפני שאמרו חכמים
 - i) אין נותנין פאה לירק
- 4) רש"י גישה ב'
 - א) משום דהפקר נינהו
 - i) ומפקע לה ממעשר
 - ii) וגוזל את הלוי
- 5) תוספות
 - א) קשיא
 - i) אין הכי נמי דבגישה א' אינה פטורה ממעשר מצד פאה
 - ii) אבל קשה אמאי אינה פטורה מן המעשר
 - (1) מצד הפקר
- 6) מהרש"א
 - א) קשיא
 - i) אמאי לא תרצו כדפירש רש"י בגישה ב'

(1) דאה"נ דפטורה מן המעשר מצד הפקר

(2) והוצרך לקחת אותה מעניים

(3) כדי שלא לגזול מלוי

(ב) ב' תירוצים

(i) תירוץ א'

(1) על גישה ב' קשה

(2) דאי אמרת דאכן הפקר היא ופטורה ממעשר

(א) ולא נגעו בו אלא משום דגזול את העניים

(3) הרי גם המפקיר שדהו סתם בלא פאה

(i) מפקיע מידי מעשר וגזול עניים

(4) ואמאי לא תנא

(א) שלא יפקיר שדהו

(ב) דמפקיעו מידי מעשר

(ii) תירוץ ב'

(1) לשון השליכו מעליכם וכו'

(א) משמע דבגישה א' אזיל

(ב) דמצד טעותן נגעו בו

(ג) דהן יטעו ויחשבו דפטורה מן המעשר

(ד) ובקושטא חייבת במעשר

(2) ולפיכך הקשו

(א) אמאי חייבת במעשר

(ג) קשיא

(i) אמאי לא הקשו תוספות קושייתן אמשנה בדף נו.

(ד) תירוץ

(i) מזה הטעם גופא

(ii) דאי לאו דמלשון בן בוהיין מוכיח

(1) דמצד טעותן נגעו בו

(iii) היו מפרשין במשנה

(iv) כגישה ב' דבאמת פטורה מן המעשר

(v) ומצד גזילת עניים נגעו בה

הדרן עלך מקום שנהגו

טז' שבט תשס"ד